

اولین مجلس شناخته شده در تاریخ [ایران](#) به زمان [اشکانیان](#) باز می‌گردد. در این دوران مجلس [مهستان](#) از میان بزرگان و اشراف ایرانی تشکیل می‌شده است. پس از [حمله اعراب](#) به ایران بساط مجلس در حکومت‌های ایران برای بیش از هزار سال برچیده شد.

در زمان [ناصرالدین شاه](#) وی در چند مورد مجوز تشکیل مجالسی را صادر کرد. از جمله مجلس ۲۵ نفره «[مصلحت‌خانه](#)» یا به اختصار «[مجلس مشورت](#)»^[۴] و [مجلس وکلای تجار](#)^[۴].
نوشتار اصلی: [مجلس شورای ملی](#)

تشکیل اولین مجلس ملی کشور به [انقلاب مشروطه](#) باز می‌گردد که فرمان تشکیل آن در روز [۱۶ مرداد](#) سال [۱۲۸۵](#) توسط [مظفرالدین شاه](#) به امضا رسید.^[۵] [مجلس شورای ملی](#) از [۱۲۸۵](#) تا [۱۳۴۸](#) در حدود ۸۳ سال به حیات خود ادامه داد تا اینکه سرانجام در جریان [بازنگری در قانون اساسی جمهوری اسلامی](#) ایران در سال ۱۳۴۸ نام آن از [مجلس شورای ملی](#) به [مجلس شورای اسلامی](#) تغییر پیدا کرد.

[[ویرایش](#)] تعریف مجلس شورای اسلامی

بر طبق اصل ۶۲ [قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)، مجلس شورای اسلامی از نمایندگان ملت که به طور مستقیم و با رأی مخفی انتخاب می‌شوند تشکیل می‌گردد. دوره نمایندگی در این مجلس چهار سال است که انتخابات هر دوره باید پیش از پایان دوره قبل برگزار شود، به طوری که کشور در هیچ زمان بدون مجلس نباشد.^[۶] عده نمایندگان مجلس دوپست و نود نفر است و از تاریخ همه‌پرسی سال ۱۳۴۸ پس از هر ده سال، با در نظر گرفتن عوامل انسانی، سیاسی، جغرافیایی و نظایر آنها حداکثر بیست نفر نماینده می‌تواند اضافه شود. [زرتشتیان](#) و [کلیمان](#) هر کدام یک نماینده و [مسیحیان آشوری](#) و [کلدانی](#) مجموعاً یک نماینده و [مسیحیان ارمنی](#) جنوب و شمال هر کدام یک نماینده انتخاب می‌کنند. محدوده حوزه‌های انتخابیه و تعداد نمایندگان را قانون معین می‌کند.^[۷] پس از برگزاری انتخابات، جلسات مجلس شورای اسلامی با حضور دو سوم مجموع نمایندگان رسمیت می‌یابد و تصویب طرحها و لوایح طبق آیین‌نامه مصوب داخلی انجام می‌گیرد مگر در مواردی که در قانون اساسی نصاب خاصی تعیین شده باشد. برای تصویب آیین‌نامه داخلی موافقت دو سوم حاضران لازم است.^[۸]

در زمان جنگ و اشغال نظامی کشور به پیشنهاد رییس جمهور و تصویب سه چهارم مجموع نمایندگان و تأیید [شورای نگهبان](#) از انتخابات نقاط اشغال شده یا تمامی مملکت برای مدت معینی متوقف می‌شود و در صورت عدم تشکیل مجلس جدید، مجلس سابق همچنان به کار خود ادامه خواهد داد.^[۹]

مذاکرات مجلس شورای اسلامی باید علنی باشد و گزارش کامل آن از طریق رادیو و روزنامه رسمی برای اطلاع عموم منتشر شود. تنها در شرایط اضطراری و در صورتی که رعایت امنیت کشور ایجاب کند، به تقاضای رییس جمهور یا یکی از وزراء یا ده نفر از نمایندگان، جلسه غیر علنی تشکیل می‌شود. مصوبات جلسه غیر علنی در صورتی معتبر است که با حضور شورای نگهبان به تصویب سه چهارم مجموع نمایندگان برسد. گزارش و مصوبات این جلسات باید پس از بر طرف شدن شرایط اضطراری برای اطلاع عموم منتشر گردد.^[۱۰]

[[ویرایش](#)] وظایف و اختیارات و محدودیت‌های مجلس

- مجلس شورای اسلامی در عموم مسایل در حدود مقرر در [قانون اساسی](#) می‌تواند قانون وضع کند.^[۱۱۱]
- مجلس شورای اسلامی نمی‌تواند قوانینی وضع کند که با اصول و احکام مذهب رسمی کشور یا [قانون اساسی](#) مغایرت داشته باشد.^[۱۱۲]
- شرح و تفسیر قوانین عادی در صلاحیت مجلس شورای اسلامی است.^[۱۱۳]
- لوایح قانونی پس از تصویب هیأت وزیران به مجلس تقدیم می‌شود و طرح‌های قانونی به پیشنهاد حداقل پانزده نفر از نمایندگان، در مجلس شورای اسلامی قابل طرح است.^[۱۱۴]
- طرح‌های قانونی و پیشنهادهای و اصلاحاتی که نمایندگان در خصوص لوایح قانونی عنوان می‌کنند و به تقلیل درآمد عمومی یا افزایش هزینه عمومی می‌انجامد، در صورتی قابل طرح در مجلس است که در آن طریق جبران کاهش درآمد یا تأمین هزینه جدید نیز معلوم شده باشد.^[۱۱۵]
- مجلس شورای اسلامی حق تحقیق و تفحص در تمام امور کشور را دارد.^[۱۱۶]
- عهدنامه‌ها، مقاوله‌نامه‌ها، قراردادها و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.^[۱۱۷]
- هر گونه تغییر در خطوط مرزی ممنوع است مگر اصلاحات جزئی با رعایت مصالح کشور، به شرط این که یک طرفه نباشد و به استقلال و تمامیت ارضی کشور لطمه نزنند و به تصویب چهار پنجم مجموع نمایندگان مجلس شورای اسلامی برسد.^[۱۱۸]
- هرچند برقراری حکومت نظامی ممنوع است اما در حالت جنگ و شرایط اضطراری نظیر آن، دولت حق دارد با تصویب مجلس شورای اسلامی موقتا محدودیتهای ضروری را برقرار نماید، ولی مدت آن به هر حال نمی‌تواند بیش از سی روز باشد و در صورتی که ضرورت همینان باقی باشد دولت موظف است مجدداً از مجلس کسب مجوز کند.^[۱۱۹]
- گرفتن و دادن وام یا کمکهای بدون عوض داخلی و خارجی از طرف دولت باید با تصویب مجلس شورای اسلامی باشد.^[۱۲۰]
- استخدام کارشناسان خارجی از طرف دولت ممنوع است مگر در موارد ضرورت با تصویب مجلس شورای اسلامی.^[۱۲۱]
- بناها و اموالی دولتی که ملی اعلام شده باشد قابل انتقال به غیر نیست مگر با تصویب مجلس شورای اسلامی آن هم در صورتی که انتفای آن منحصر به فرد نباشد.^[۱۲۲]

ساختمان قدیمی مجلس در [میدان بهارستان](#) (در سال ۱۳۳۴)

نخستین ساختمان مجلس شورای اسلامی که بین سالهای ۱۳۵۷ تا ۱۳۸۲ بکار می‌رفت. این ساختمان پیش از انقلاب مرکز مجلس سنا بود.

مجلس شورای اسلامی که برای نخستین بار در سال ۱۳۸۳ از آن استفاده شد

- مجلس نمی‌تواند اختیار قانونگذاری را به شخص یا هیأتی واگذار کند ولی در موارد ضروری می‌تواند اختیار وضع بعضی از قوانین را با کمیسیون‌های داخلی خود تفویض کند، در این صورت این قوانین در مدتی که مجلس تعیین می‌نماید به صورت آزمایشی اجرا می‌شود و تصویب نهایی آنها با مجلس خواهد بود.^[۲۳]
- رئیس جمهور برای هیأت وزیران پس از تشکیل و پیش از هر اقدام دیگر باید از مجلس رأی اعتماد بگیرد.^[۲۴]
- در هر مورد که حداقل یک چهارم کل نمایندگان مجلس شورای اسلامی از رئیس جمهور و یا هر یک از نمایندگان از وزیر مسئول، درباره یکی از وظایف آنان سوال کنند، رئیس جمهور یا وزیر موظف است در مجلس حاضر شود و به سوال جواب دهد و این جواب نباید در مورد رئیس جمهور بیش از یک ماه و در مورد وزیر بیش از ده روز به تأخیر افتاد مگر با عذر موجه به تشخیص مجلس شورای اسلامی.^[۲۵]
- نمایندگان مجلس شورای اسلامی می‌توانند در مواردی که لازم می‌دانند هیأت وزیران یا هر یک از وزرا را **استیضاح** کنند، استیضاح وقتی قابل طرح در مجلس است که با امضای حداقل ده نفر از نمایندگان به مجلس تقدیم شود. هیأت وزیران یا وزیر مورد استیضاح باید ظرف مدت ده روز پس از طرح آن در مجلس حاضر شود و به آن پاسخ گوید و از مجلس رأی اعتماد بخواهد. در صورت عدم حضور هیأت وزیران یا وزیر برای پاسخ، نمایندگان مزبور درباره استیضاح خود توضیحات لازم را می‌دهند و در صورتی که مجلس مقتضی بداند اعلام رأی عدم اعتماد خواهد کرد. اگر مجلس رأی اعتماد نداد هیأت وزیران یا وزیر مورد استیضاح عزل می‌شود. در هر دو صورت وزرای مورد استیضاح نمی‌توانند در هیأت وزیرانی که بلافاصله بعد از آن تشکیل می‌شود عضویت پیدا کنند.
- در صورتی که حداقل یک سوم از نمایندگان مجلس شورای اسلامی رئیس جمهور را در مقام اجرای وظایف مدیریت قوه مجریه و اداره امور اجرایی کشور مورد استیضاح قرار دهند، رئیس جمهور باید ظرف مدت یک ماه پس از طرح آن در مجلس حاضر شود و در خصوص مسایل مطرح شده توضیحات کافی بدهد. در صورتی که پس از بیانات نمایندگان مخالف و موافق و پاسخ رئیس جمهور، اکثریت دو سوم کل

نمایندگان به عدم کفایت رییس جمهور رأی دادند مراتب جهت اجرای بند ده اصل یکصد و دهم به اطلاع مقام رهبری می‌رسد.^[۲۶]

- هر کس شکایتی از طرز کار مجلس یا قوه مجریه یا قوه قضاییه داشته باشد، می‌تواند شکایت خود را کتبا به مجلس شورای اسلامی عرضه کند. مجلس موظف است به این شکایات رسیدگی کند و پاسخ کافی دهد و در مواردی که شکایت به قوه مجریه و یا قوه قضاییه مربوط است رسیدگی و پاسخ کافی از آنها بخواهد و در مدت متناسب نتیجه را اعلام نماید و در موردی که مربوط به عموم باشد به اطلاع عامه برساند.^[۲۷]

[ویرایش] شرایط داوطلبین شرکت در انتخابات مجلس شورای اسلامی

همانگونه که گفته شد نامزدهای شرکت در انتخابات مجلس شورای اسلامی باید مورد تایید نهادهای مربوط قرار گیرند. این نهادها به دو گروه تقسیم می‌شوند. اول **هیئت‌های اجرایی** که وابسته به دولت و **وزارت کشور** هستند و دوم **شورای نگهبان**. هیئت‌های اجرایی برای هر داوطلب هفت شرط را مورد بررسی قرار می‌دهند و در صورت احراز تمامی این شروط از جانب داوطلب وی را برای تایید صلاحیت به شورای نگهبان معرفی می‌کنند. شرایط هفت گانه به شرح زیر است:

۱. داشتن سلامت جسمانی در حد نعمت بینایی، شنوایی و گویایی
۲. عدم سوء پیشینه و محکومیت قضایی
۳. عدم سوء شهرت در حوزه انتخابیه
۴. داشتن حداقل ۳۰ سال کامل سن
۵. داشتن حداقل مدرک **کارشناسی ارشد** و یا معادل آن (بنا بر یک تبصره افراد دارای مدرک **کارشناسی** که سابقه پنج سال کار در حد کارشناسی را داشته باشند نیز مجاز به ثبت نام هستند.)
۶. اعتقاد و التزام عملی به **نظام جمهوری اسلامی ایران** و **قانون اساسی آن**
۷. اعتقاد و التزام عملی به **اسلام** و اصل مترقی **ولایت مطلقه فقیه**

پس از هیئت‌های اجرایی نوبت به **شورای نگهبان** می‌رسد که به تایید صلاحیت داوطلبین شرکت در انتخابات مجلس بپردازد. در صورتی که شورای نگهبان نیز صلاحیت داوطلبی را تایید کرد وی می‌تواند در انتخابات شرکت کند.

[ویرایش] شرایط، حقوق و محدودیت‌های نمایندگان

- **سوگند:** نمایندگان برگزیده که پس از تایید صلاحیت از جانب نهادهای مسئول در انتخابات به پیروزی دست پیدا کردند، در اولین گام باید در صحن مجلس سوگندی را ادا کنند که در آن به کتاب **قرآن** قسم می‌خورند. متن این سوگندنامه به شرح زیر است:

« **بسم الله الرحمن الرحيم**

من در برابر قرآن مجید، به خدای قادر متعال سوگند یاد می‌کنم و با تکیه بر شرف انسانی خویش تعهد می‌نمایم که پاسدار حریم اسلام و نگاهبان دستاوردهای انقلاب اسلامی ملت ایران و میانی جمهوری اسلامی باشم، ودیعه‌ای را که ملت به ما سپرده به عنوان امینی عادل پاسداری کنم و در انجام وظایف وکالت، امانت و تقوی را رعایت نمایم و همواره به استقلال و

»

اعتلای کشور و حفظ حقوق ملت و خدمت به مردم پایبند باشم، از قانون اساسی دفاع کنم و در گفته‌ها و نوشته‌ها و اظهارنظرها، استقلال کشور و آزادی مردم و تأمین مصالح آنها را مد نظر داشته باشم.

نمایندگان اقلیت‌های مذهبی نیز همین سوگند را ذکر می‌کنند و تنها به جای [قرآن](#) نام کتاب مقدس خود — [اوستا](#)، [انجیل](#) یا [تورات](#) — را بر زبان می‌آورند.^[۲۸]

- هر نماینده در برابر تمام ملت مسئول است و حق دارد در همه مسایل داخلی و خارجی کشور اظهار نظر نماید.^[۲۹]
- سمت نمایندگی قائم به شخص است و قابل واگذاری به دیگری نیست.^[۳۰]
- نمایندگان مجلس در مقام ایفای وظایف نمایندگی در اظهار نظر و رأی خود کاملاً آزادند و نمی‌توان آنها را به سبب نظراتی که در مجلس اظهار کرده‌اند یا آرایی که در مقام ایفای وظایف نمایندگی خود داده‌اند تعقیب یا توقیف کرد.^[۳۱]

[ویرایش] نهادهای وابسته مجلس شورای اسلامی

- [مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی](#)
- [کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی](#)
- [کمیسیون اصل نود](#) مجلس شورای اسلامی

[ویرایش] جستارهای وابسته

- [قوه مقننه جمهوری اسلامی ایران](#)
- [نظام جمهوری اسلامی ایران](#)
- [شورای نگهبان](#)
- [نظارت استصوابی](#)
- [مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی](#)

[ویرایش] آیین نامه داخلی مجلس

- [متن کامل قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی](#)

[ویرایش] منابع

۱. [اصل ۵۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۲. [اصل ۵۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۳. [قبله عالم - نوشته عباس امانت - ترجمه حسن کامشاد](#)
۴. [نوسازی سیاسی در عصر مشروطه - حسین قاضی مرادی](#)
۵. [تاریخ مشروطه ایران - احمد کسروی](#)
۶. [اصل ۶۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۷. [اصل ۶۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۸. [اصل ۶۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۹. [اصل ۶۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۱۰. [اصل ۶۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۱۱. [اصل ۷۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۱۲. [اصل ۷۲ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۱۳. [اصل ۷۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۱۴. [اصل ۷۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۱۵. [اصل ۷۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۱۶. [اصل ۷۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۱۷. [اصل ۷۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۱۸. [اصل ۷۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۱۹. [اصل ۷۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)
۲۰. [اصل ۸۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران](#)

اصل ۸۲ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲۱.
اصل ۸۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲۲.
اصل ۸۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲۳.
اصل ۸۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲۴.
اصل ۸۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲۵.
اصل ۸۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲۶.
اصل ۹۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲۷.
اصل ۶۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲۸.
اصل ۸۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲۹.
اصل ۸۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۳۰.
اصل ۸۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۳۱.